

درس هشتم

نقشه محوطه‌های باستانی در صفحه ۷۱ را با نقشه کنونی پراکندگی روستاها و شهرها در ایران مقایسه کنید و بگویید:

الف- چه نسبتی میان پراکندگی محوطه‌های باستانی، با پراکندگی روستاها و شهرها در زمان حال وجود دارد؟ محوطه‌های باستانی ایران بیشتر در مناطق کوهپایه‌ای و یا جلگه‌ای و به میزان کمتری در مناطق پست قرار دارد. به این دلیل که امکان دسترسی به آب و کار کشاورزی و دامپروری وجود داشت. همچنین بعضی از مکان‌های باستانی ایران نزدیک به مراکز تمدنی بین‌النهرین قرار دارد. اما امروزه به دلیل فناوری آب‌رسانی در بسیاری از نقاط ایران، امکان زندگی وجود دارد و منحصر به جای خاصی نیست.

ب- عوامل جغرافیایی و به ویژه آب و هوا، چه نقشی در پراکندگی محوطه‌های باستانی داشته است؟ از مؤثرترین عوامل شکل‌گیری محوطه‌های باستانی در نقاط مختلف بوده است. عواملی چون دریاها و راه‌های ارتباطی دریاها و کوهستان‌ها و رودها، بیشتر سکونت‌گاه‌ها را به سمت خود جذب کرده است و عوامل آب و هوایی به ویژه آب و هوای کوهستانی و سواحل نقش بسیار بالایی داشتند.

پ- سکونتگاه‌های باستانی استان محل زندگی و یا یکی از استان‌های هم‌جوار خود را بر روی نقشه مشخص نمایید. تخت جمشید در استان فارس- بم در استان کرمان- شهر سوخته در استان سیستان و بلوچستان و ... نمونه‌های از این مواردند.

فعالیت ۲ (صفحه ۷۳ کتاب درسی)

تصویر ابزارهای سنگی صفحه قبل را به دقت ملاحظه کنید و بگو یید ابزارهای هر دوره چه تغییری کرده‌اند؟ به نظر شما علت این تغ ییر چه بوده است؟

ابزارهای سنگی در هر دوره نسبت به دوره قبل به صورت کاربردی‌تر و مؤثرتر (نوک‌تیزتر) درآمده‌اند تا قدرت ضربه زدن آن افزایش یابد. این به دلیل تغییر نیاز یا کاربردی بودن نیاز و نشان دهنده رشد فکری بشر در ساخت ابزاری مناسب‌تر در شکار حیوانات، کندن زمین و یا خرد کردن میوه‌ها و گوشت بوده است.

فعالیت ۳ (صفحه ۷۳ کتاب درسی)

به تصاویر ظروف سفالی بالا و نیز تصاویر دیگری از ظروف سفالی دوره پیش از تاریخ که دبیر محترم به شما نشان می‌دهد. به دقت توجه کنید و بگویید:

الف- چه نوع تصاویری بر روی ظروف سفالی نقاشی شده است؟ تصاویر حیوانات و گیاهان

ب- این تصاویر از چه جهاتی به باستان شناسان در تحلیل زندگی مردمان پیش از تاریخ کمک می‌کند؟ (دو مورد ذکر کنید)
۱- نوع ابزارآلات و نیازهای زمان و استفاده از آنها- شرایط اجتماعی و اقتصادی یک دوره ۲- نگرش مردم آن منطقه و سطح فرهنگ و هنر

فعالیت ۴ (صفحه ۷۳ کتاب درسی)

الف- با راهنمایی دبیر خود، تحقیق کنید که چرا شهر سوخته به این نام معروف شده است. به دلیل آتش‌سوزی که در دو دوره بین سال‌های ۳۲۰۰ تا ۲۷۵۰ قبل از میلاد در این شهر روی داده و آثار باقیمانده از آن هنوز دیده می‌شود به شهر سوخته معروف شد.

ب- مشهورترین کشفیات باستان‌شناسی این شهر چه بوده است؟
نظام مرتب و منظم آب‌رسانی و تخلیه‌ی فاضلاب، دانش پزشکی (چشم مصنوعی، جراحی مغز و...)، وجود کارگاه‌های صنعتی ساخت سفال و جواهرات، صنعت پیشرفته پارچه بافی

پ- تصویر بالا کدام بخش از بخش‌های پنج‌گانه شهر سوخته را نشان می‌دهد؟ بخش گورستان‌ها

فعالیت ۵ (صفحه ۷۷ کتاب درسی)

شهرهای قلمرو ایلام را با توجه به نقشه صفحه ۷۶ فهرست نما یید. در دوره ایلام، معماری پیشرفت چشمگیری کرد و استفاده از آجر در ساختن بناها رایج شد. معبد چغازنبیل در نزدیکی شهر شوش، شاهکار معماری آن دوره به شمار می‌رود. این معبد با استفاده از خشت خام در چند طبقه بنا شده است و روکشی از آجرنوشته‌ها و آجرهای لعاب دار دارد. شهرهای واقع در جلگه خوزستان، استان‌های فارس و بوشهر، قسمت‌هایی از استان‌های کرمان- لرستان- کرمانشاه تا کردستان.

پرسش‌های نمونه (صفحه ۷۹ کتاب درسی)

۱- موقعیت جغرافیایی فلات ایران از چه جهاتی بر وضعیت تاریخ و تمدن در ایران تأثیرگذار بوده است؟
فلات ایران بین شرق و غرب جهان باستان، تمدن ایران را به صورت پل ارتباطی میان شرق و غرب درآورد که موجب برقراری ارتباط تجاری، سیاسی و نظامی و فرهنگی میان سرزمین‌های دور و نزدیک می‌شد. سرزمین ایران کانون مبادلات فرهنگی، هنری و اقتصادی بین ملل شده بود. از سوی دیگر موقعیت جغرافیایی ایران باعث هجوم اقوام مختلف و حمله‌های نظامی به ایران می‌شد که بر جنبه‌های گوناگون زندگی سیاسی، اجتماعی، فکری و... تأثیر زیادی می‌گذاشت.

۲- مهم‌ترین دستاوردهای ساکنان فلات ایران در دوران پیش از تاریخ در زمین‌های سفالگری و فلزکاری چه بوده است؟
ساخت انواع ظروف و ابزارهای سفالی و ابزارهای مسی به ویژه زیورآلات، ساخت اشیا و ابزارهای مفرغی (ترکیب مس و قلع) و ظروف سنگ صابونی، فنون ذوب و قالب‌گیری فلزات

۳- چرا نواحی غربی و جنوب غربی فلات ایران زودتر از دیگر نواحی، وارد دوره تاریخی شدند؟
نزدیکی با تمدن‌های بین‌النهرین و استفاده از دستاوردهای آنها و دسترسی به منابع آبی در کوهپایه‌های زاگرس از جمله رود کارون گروهی از مردم به کشاورزی و دامپروری روی آوردند و به تدریج سکونتگاه‌ها و روستاهایی پدید آمد.

۴- چگونگی تأسیس حکومت ایلام را توضیح دهید.

تاخت و تازها و لشکرکشی‌های پیاپی فرمانروایان سومری و اکدی به سرزمین ایلام حاکمان کوچک و مستقل را به این نتیجه رساند که باید متحد شوند. پس از اتحاد آنها، حکومت پادشاهی ایلام تأسیس شد.

۵- وضعیت دین و اعتقادات ایلامیان را شرح دهید.

ایلامیان به خدایان متعددی اعتقاد داشتند و از آنان برای پیشرفت در کار خود کمک می‌خواستند. به عقیده ایلامیان خدایان دارای نیرویی ماوراء طبیعی بودند که آنان را بر انجام هر کاری قادر و توانا می‌ساخت. آنها الهه‌های مادر را مادر خدایان می‌دانستند و برای آنها احترام زیادی قائل بودند و برای ستایش آنها معابد زیادی ساخته بودند. محبوب‌ترین خدایان ایلامی، اینشوشیناک (خدای شهر شوش) بود. معبد چغازنبیل ستایشگاه این خدا محسوب می‌شد.

حیبه کننده بهرام شفیع